

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL II.

Nr. 137.

Brașov, Mercuri 22 Iunie (4 Iulie)

1888.

„Gazeta“ iese în fiecare zi
Abonamente pentru Austro-Ungaria
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 franci, pe trei luni
10 franci.
Se prenumără la toate ofi-
ciile postale din țară și din
afară și la dd. colectorii.
Abonamentul pentru Brașov:
la administrațiune, piața mare
Nr. 22, etajul I.: pe un an
10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei
luni 2 fl. 50 cr. Cu dușul în
casă: Pe un an 12 fl., pe
șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
Un esemplar 5 cr. v. a. sau
15 bani.
Atât abonamentele cât și
inserțiunile sunt a se plăti
înainte.

Nou abonament la „GAZETA TRANSILVANIEI“.

Cu 1 Iulie 1888 st. v. se deschide nou
abonament la care invităm pe toți amicii și spri-
jitorii fidei noastre.

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria:

pe trei luni 3 fl.
pe șase luni 6 fl.
pe un an 12 fl.

Pentru România și străinătate:

pe trei luni 10 franci,
pe șase luni 20 franci,
pe un an 40 franci.

Abonarea se poate face mai ușor și
mai repede prin mandate postale.

Domni, cari se vor abona din nou,
să binevoască a scrie adresa lămurită și
a arăta și posta ultimă.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei“.

Brașov, 21 Iunie st. v. 1888.

A trebuit să se folosescă presa
șovinistă ungurescă și de casul
din Feldióra spre a agita și a a-
țita în contra Românilor.

Scimă că locuitorii din Feldi-
óra și din comunele învecinate,
cari au pământuri pe hotarul
Feldiórei fiind nemulțamiți cu
comasațiunea, ce au cerut o mai
mulți proprietari, s'a iscat o tur-
burare dălele trecute, când a eșit
comisia judecătorească la fața lo-
cului, în urma căreia un țeran
sasă a fost împușcat, un Un-
guru greu rănit, er mai mulți
alții au fost răniți cu sabia.

Se asigură că țeranii au fost
iritați asupra proprietarilor, cari
au pretins comasarea, din care
causă au început a arunca cu pe-
tri în ei, când au pornit la drum
împună cu comisiunea judecăto-
rescă.

De aici s'a iscat turburarea,
gendarmii și husarii, cari formau
escorta, folosindu-se de armele
lor. S'au făcut mai multe a-
restări în urma acestui incident
și cercetarea încă se continuă.

Intre țeranii ce se aflau de
față au fost Sași și Unguri mai
mulți ca Români, cu toate aceste
bate la ochi, că s'a telegrafiat
foilor din Pesta și Viena despre
casul întâmplat astfel ca și
când numai Români ar fi fost
în joc, vorbindu-se de escese
ale țeranilor români și de are-
stări de Români.

Pe temeiul acestor raporturi
telegrafice „Pesti Naplo“ vorbește
chiar de „prima răscolă valahă în
Ardeal“, care, dice, „s'a petrecut
sub aceleași simptome ca astă veră
răscolile țărănești din România.“

Sustine apoi „Pesti Naplo“ că
poporul este ațitat de nise agi-
tatorii, de cari se află foarte mulți
mai ales între Români.

N'are pe ce să se întemeieze
foia șovinistă din Pesta afirmă-
rile sale de felul acesta, de nu
cumva vrea să și-le întemeieze pe
nise articuli apăruti într'o foia
română dela noi, care, spre marea
suprindere a cetitorilor săi, scria
că țera este inundată de agenți
străini.

Casul întâmplat în Feldióra
desminte deja prin constatările ce
s'au făcut până acum faimele

sensationale lățite de foile șovi-
niste. Nu a fost aici pomenire
de agenți și turburatori în înțele-
sul lui „Pesti Naplo“ și nu s'a
tratat nici chiar de o afacere
parțială a Românilor, ci toți lo-
citorii împreună, Sașii cu Româ-
nii și cu Ungurii interesați la a-
facerea comasațiunii și-au docu-
mentat nemulțămirea din cauza
măsurilor luate.

Causa poate fi dér asprimea
legii, care silește pe poporațiune
a se supune dorinței câtorva pro-
prietari, cari au cerut comasarea,
și iritarea țeranilor în contra
acestora, nu însă „agitațiunile ro-
mâne“, de care vorbește foia din
Pesta. Intre cei arestați se află și
Sași și Unguri și nu Români
purtă vina decât dintre ei s'au
arestat cu unul său doi mai
mult.

Vom mai avé ocaziune de a
ne ocupa de afacerea comasației
din Feldióra. Pentru aji constata-
mă numai, că și în casul de
față când nu mai putea fi îndoielă
că se tractează de-o cestiune eco-
nomică, ce atinge într'unu telu pe
toți locuitorii fără deosebire de
naționalitate, șovinisti se încercă
a face capitalu politicu în contra
Românilor.

Foile bismarkiane și Ungurii.

„Budapester Tagblatt“ se ocupă de
„straniile spectatorii ale presei oficiose
germane“ în contra Ungurilor.

În numărul său ultim scrie:

„Cu „Norddeutsche allgemeine Ztg.“
„Kölnische Ztg.“ și „National Ztg.“ se
asociază acuma și onorabila „Neue preus-
sische Ztg.“ care insultă națiunea ma-
ghiară în modul cel mai brutal.“

Ea acuză presa ungurescă că este
ileală și afirmă, că ea urmărește *tendințe
antidinstactice*.

Lucru comicu este, că și foilor ofi-
ciose unguresci li se impută că ar agita
în contra tronului și a dinastiei. Ce ar
dice diferiții oficeri prusiani, decât o foia
ungurescă ar vré să redice contra lor
aceleași acușări? N'ar striga erăși
ca din gura șerpelui silindă pote și pe
ministrul-președinte ungurescu să facă
o enunțațiune solemnă?

„Budapester Tagblatt“ încheie cu o
amenințare că decât voru pușca mai de
parte foile germane dincoace, și Ungurii
voru pușca dincolo. Altă întrebare este
însă decât foile germane se voru spăria
ori nu de aceste pușcături.

SCRILE PILEI.

„În afacerea insultării stégului dela
Beiuș se scie — scrie „Ellenzék“ — că
vice-spanul comitatului Bihor, Beöthy
Andor, a fost trimis în calitate de co-
misar guvernialu ca să facă investiga-
țiunea. Beöthy a fost Vinerea trecută
la Beiuș, împreună cu notarul comita-
tensu Szunyog, și s'a convins, că ce
privesce conducerea țărăneii n'are ni-
micu de dăst contra corpului profesoralu.
În Beiuș se crede, că totă afacerea a
provenit mai vârtos din împrejurarea,
că până acum locuitorii maghiari și va-
lahi n'au stat în bune relațiuni unii cu

alții și pentru ca pe viitor să se încu-
jure astfelu de neplăceri, au și încu-
putt deja a se apropia unii de alții cei
ce până acum din antipatiă nemotivată
n'au fost bunii prieteni“. — Acosta no-
țiță confirmă părerea noastră despre ma-
chinațiunile tendențioase ale presei șo-
viniste. Decă e vorba de apropiare în-
tre Români și Unguri, apoi credem, că
Ungurii trebuie să facă pasulă dintăiu, în-
cetându cu dușmăniile în contra Româ-
nilor și a instituțiunilor lor.

În urma procesului de presă alu „Ca-
liculu“, D-lu redactoru Popa a făcutu
recursu de nulitate, dér Curia r. în șe-
dința sa dela 28 Iunie a respinsu recur-
sul și astfelu sentința de condamnare
este aprobată.

În Serbia s'a înființat o societate
școlară, cu scopul de a sprijini cultura
sârbescă în provinciile sârbesci subju-
gate. Acastă societate e sub *patronagiul
statului sârbesc*. Un punctu, cum ve-
dem, dice revista „George Lazaru“, în
care mica Serbiă a întrecut regatul
român. Acastă societate a ajutat cu
800 lei școlă sârbescă din Ipek, Mace-
donia de nord. Autoritățile turcești au
confiscat acești bani. Nostim este în
acastă afacere, că Ungurii prin diarele
loru iau apărarea Sârbilor și susțin că
Turcia nu e în dreptu a opri pe Sârbi
să facă propagandă culturală și să ajute
pe frații lor subjugati din peninsula
balcanică. O teoriă justă, pe care Un-
gurii o recunosc când e vorba de alții.
Ce facu însă cu Români din provinciile
supuse lor, și în același timp ce fa-
cem noi față de propagandă ungurescă
în satele sârbesci din Moldova?

Pe teritoriul comunei Câmpurilor,
nu departe de gara Mărășești, în Ro-
mânia, s'a descoperit o carieră de mar-
moră albastră, care s'a constatat a fi
forțe proprii pentru lucrări de artă.
„Galații“ dice, că exploatarea s'ar pute
face forțe lesne și că n'ar necesita chel-
tueli mari.

Temperatura favorabilă a activat
puternicu *cocerea diverselor produse*, dice
„Curier. Fin.“. Rapița continuă a se
treera și a descinde la posturi. Secera
grăului a început deja, acea a orzului
și a secărei va începe săptămăna viitoare.
Afară de secară, care prin unele locuri
este pălită, toate celelalte cereale, grâu,
porumb, orz sunt, după scirile ofi-
ciale primite din județe la ministeriul
de agricultură, forțe frumoșe și promitu
o recoltă din cele mai abundante. Abun-
danța ce se prevede pe de-o parte, er
pe de alta scăderile ce se anunță din
străinătate, au avut o influență puter-
nică asupra cursurilor din diversele
piețe de cereale, care au închis și sâp-
tămăna acesta în scădere. Rapița dela
22 fr. suta de kilograme a căduț la
franci 21.35 hârtie predată pe la gările
dimprejuralu Bucurescilor. La Brăila
și la Galați se profită de prețurile ef-
tine și se esportază cu o activitate fe-
brilă. Grăul s'a plătit cu 9 până la
10 franci hectolitru calitate mai josu de
60 libe. Porumbul s'a datu cu franci
7.12—7.52 și 8 hectolitru. Secara cu fr.
5—5.85. Tendința peste totu loculu e
slabă.

Premiile școlare.

Estragemu din Revista „Ge-
orge Lazaru“ următoarele cu pri-
vire la premiile școlare:

Diua împărțirii premiilor este una
din cele mai importante sărbători șo-
lare și de unu caracteru eminentu e-
ducativ.

Din punctu de vedere pedagogicu,
premiile școlare de ori și ce categoriă,
facu parte dintre mijlocele extraordinare
de educațiune.

Ele vor păstra caracterulu lor
educativu numai până atunci, până când
nu vor fi considerate ca o remunerați-
une seu răsplătire pentru împlinirea da-
torilor. Ele vor servi ca mijloce e-
ducative numai atunci, când se vor di-
tribui după dreptate și când elevulu va
fi singuru convins, că premiulu ce ilu
primesce este numai unu stimulentu, o
încurajare pentru viitoru, er nici decum
o obligațiune din partea acelora cari i
l'au dat. Acastă convingere trebuie să
i-o inspire lui profesorulu și părinții, în-
câtu elu să scie, că nu învață pentru
premiu, ci pentru ca să scie, căci altfelu
principiulu pedagogicu „non scholae sed
vitae discendum“ rămăne o vorbă golă.
Cu toate aceste forțe desu, cu deosebire
părinții, anihilază acestu caracteru edu-
cativ alu premiilor, punendu în vedere
copiilor ca să se silască pentru ca să
ia premiul. Ba se întâmplă uneori, ca
părinții mai cu dare de mână, să dea ei
singuri premii copiilor lor, punendu-le
învățătorulu seu profesorulu la dispo-
sițiă, chiar și atunci când copii lor nu
sunt între cei vrednici de premiatu.
Aceste premii suntu totdeuna mai de
prețu, mai frumoșe de câtu ale celor-
lalți, și acosta o facu numai din ambiți-
unea de a-și vedé și copilulu lor pre-
miat.

Profesorii și învățătorii ar trebui să
se opună acestui obicei, căci cu aceste
se causază un duplu rău. Se depreciază
valoarea premiilor adevărații lor pre-
mianți, se alterază idea ce ei o au des-
pre dreptatea învățătorulu și se descu-
rajază, er premiile nu mai sunt unu mij-
locu educativu, ci unu mijlocu de a ațita
ura și pasiunea între elevi. Pe de altă
parte elevulu premiantu fără ca să me-
rite, devine ambițios și vanitosu, fiindu
siguru că elu chiar decât nu va escala,
totuși va fi premiatu, nu în baza merite-
loru sale, ci în basa altor împrejurări
străine de școlă.

Depinde forțe multu și dela natura
premiilor, decât voimă ca ele să fiă un
adevăratu mijlocu educativu. În școlele
de băeți ele consistă de regulă din cărți
în școlele de fete pe lângă cărți se mai
dau și alte obiecte, nu totdeuna justifi-
cabile din punctu de vedere pedagogicu.

Cărțile de premiu, decât voimă să
corespundă scopulu lor, trebuie să fiă
bine alese. Ele trebuie să formeze biblio-
teca privată a școlarulu, caresă i fiă și folo-
sitoru, și să-i deștepte și gustulu pentru
lectură, potrivitu gradulu seu de des-
voltare intelectuală.

Lectura privată a școlarulu este
de mare importanță. Unu proverbu dice:
„spune-mi cu cine te nsoțesc și-ți voi
spune ce omu ești.“ Aplecându acestu
proverbu la lectură, amă putea dice
„spune-mi ce cetesci, și-ți voi spune
cine ești,“ căci cărțile ce formază lec-
tura unui școlaru, ca și a unui adultu,

sunt societatea intimă spirituală a sa, care întocmai ca și mediul social în care trăiesc individul au o mare influență asupra dezvoltării sale intelectuale și morale. O carte bună, este cel mai bun prieten.

De aceea nu este indiferent ce fel de lectură va avea școlarul său tinerul adolescent. Ori și ce carte, care nu va avea un caracter educativ și instructiv, va influența asupra sa în aceiași măsură în rău, decât nu și mai mult ca și un camarad demoralizat și rău-tăcios. În scripșura celei mai vechi bibliotecă a Egiptului era: Medicamentele spiritului. De aceea biblioteca școlii, precum și cărțile, care se vor distribui ca premii, trebuie să fie alese dintre acele cărți sunt de o valoare probată și netăgăduită. Să fie alese din literatura națională sau străină, scrieri originale sau localizate și adaptate spiritului și trebuințelor noastre românești. Prima carte pusă în mâna tinerului are de cele mai multe ori o influență hotărâtoare asupra feliului de a-și alege lectura sa pentru viitor. Ea îi deșteaptă și formază gustul pentru același fel de lectură, îl entuziasmează și-i încălzește inima și-i dă direcția în ocupațiunile sale intelectuale.

Istoria ne spune că Eliada lui Homer a făcut o așa de adâncă impresiune asupra lui Alexandru cel mare, în câtă aceasta a devenit lectura sa favorită în totă viața sa, și o purta cu sine în toate expedițiile ce le-a făcut. Napoleon cel mare cetea cu mare plăcere biografiile lui Plutarch, Schiller scrierile lui Shakespeare și Lacépède căpătă plăcere către științele naturale în urma cetirii istoriei naturale de Buffon; Pestalozzi, cetind pe Emil a lui Rousseau și pe Comenius, devine marele reformator al pedagogiei moderne. Astfel de exemple găsim cu miile decât voim, și ne dovedesc destul de evident că feliul lecturii este determinat în formarea caracterului și alți ocupațiilor intelectuale a individului.

Cestiunea bisericii gr.-române din Budapesta.

În biserica greco-orientală din Pesta au funcționat de aproape un secol 2 preoți, dintre cari unul împlinea serviciul divin și celelalte funcțiuni preoțesci în și afară de biserică în limba greacă, er alt doilea preot în limba română. După răposarea preotului român Ioanichie Miculescu, urmat în anul trecut, Grecii și grecoteii din Pesta s'au opus alegerei și așezării mai departe a unui preot român ort. or. la Biserica din Pesta. Causa devenind

controversă între Români și Grecii din Pesta, ea ajunsă spre decizie la ministrul ung. de culte, carele din partea sa subșternându-o la preînaltul loc, ea a fost rezolvită în mod cu totul nefavorabil pentru Români greco-orientali. Deciziunea referitoare la această cestiune sună astfel:

Ministrul ung. reg. de culte și instrucțiune publică. Nr. 20.562. Magistratul Capitalei Budapesta. Maiestatea Sa imp. și apostolică regală cu rezoluțiunea preînaltă datată din Viena în 18 Maiu a. c. delăturând regularea statorită prin altissima rezoluțiune din anul 1808 în comunitatea bisericească greco-macedon-română de religiuina greco-orientală din Budapesta, — s'a îndurată pregrătosă a mă imputernici: 1. Ca se potă aproba decisiulă luată sub numărul 5 alți adunării generale a numitei comunități bisericesci ținute în 6 Februarie a. c. în cauza aplicării preotului de origine macedon-română și cu limba liturgică greacă; 2. Ca în aceluși casu, decât minoritatea adunării generale a numitei comunități bisericesci nu s'ar mulțami, fiă din ori-și-ce motivu, cu decisiunea memorată, se potă susține și mai departe pentru membrii nemulțamiți dreptul concesu cu altissima rezoluțiune din 15 Aprilie 1875 relativ la despărțirea lor de comunitatea bisericescă, der cu privire la pretensiunile, ce cred ei a fi în dreptu a-le face asupra averilor comunității bisericesci, se-i potă avisa la calea procesuală ordinară în înțelesul articolului de lege 25 din anul 1881. 3. Ca se potă rezolvi negativu petițiunea referitoare la această afacere a Românilor gr.-or. locuitori în Budapesta, der fără dreptu de votu în des-amintita comunitate bisericescă, însă cu acea declarațiune: că — decât densii ar vói se se organizeze după prescrie în comunitate bisericescă de sine stătătoare, în această privință conformu §-lui 24 din Articulul de lege 53, din anul 1868, nu face nici o observare.

Despre această încunoscinteză magistratul cu acea provocare, ca cuprinsul acestei pre înalte rezoluțiuni se-lă aducă fără amânare la cunoscintea comunității bisericesci gr. or. greco-macedon-române (görög-macedon-oláh) la mâna curatorului primar alți ei George Sacellary de Székás, — a minorității comunității bisericesci la mâna plenipotențiatului aceleia avocatul din Budapesta, Carol R. Eötvös, — a Românilor gr. or. din Budapesta la mâna judeului dela curia regescă, Ioan Pușcariu, înapoiindă tuturor acestora petițiunile și acuzele lor alăturate. Budapesta, 30 Maiu 1888. Trefort.

Am publicat fără comentariu această

is pozițiune — dice „Fóia diecesană“ — Ne-am bucura însă decât unul dintre bărbații noștri români versați și mai bine informați în cauză, ar bine-voi a ne descrie mai pe larg starea lucrului, decât nu pentru alt scopu cel puțin pentru istoria luptelor susținerii individualității noastre naționale și a cultului nostru religios și morale.

Correspondența „Gazetei Transilvaniei.“

Din Câmpia, finea lui Iunie. c.

Serbătorile la poporul nostru. Stimat D-le Redactor! Am cetit dăile trecute o corespondență în „Ellenzek“, în care se dice între altele, că înainte de asta cu câțiva ani hotarul comunei Dobéca a fost bătut de gheață în o di de Mercuri. De atunci se fi dat ordinu preotului român de acolo, ca poporul pe viitor să se abțină dela lucru în ziua acesta și astfelu Mercurea să fi intrat pentru poporul român din Dobéca în seria dăilor de serbătoare.

N'am putut să dau credemintă acestei scrii, pentru că din modul cum am aflat-o scrisă în colonele lui „Ellenzek“ m'a părut, că ar fi mai mult numai o scoritură născocită cu scopul de a-și mai bate joc de preoții noștri românești, căci mie nici decum nu-mi vine a crede, că preoții noștri se nu înțelegă, ce însemnează pentru poporul nostru atâtea serbători, și apoi și fără de asta nu pot înțelege cu ce drept ar pută ordona un preot credincioșilor săi ca să se abțină dela lucru în o di, pe care biserica nu o recunoște și n'a recunoscut-o nici odată ca di de serbătoare. Ca se o facă acesta un străin speculant, cu scopul de a profita de asemenea dăile de „serbătoare“ pentru a exploata munca poporului nostru în favorul propriu — acesta așu mai înțelege-o. Așa de exemplu fostul preot alți unei comune românești din jurul Mociului imi spuse odată, că arendatorul neromân alți unei moșii boeresci din comună i-ar fi promis 2 viței, decât în prețul acestora preotul va anunța poporului în biserică o nouă serbătoare. Preotul a respins însă darul acesta ticălos, dăcând că n'are dreptu să introducă serbători nouă, și chiar decât s'ar încerca s'o facă acesta, poporul nu l'ar asculta. Astfel pe lângă totă insistența arendatorului, care se angagia să silască cu forța pe popor la observarea falsei serbători, anunțate în biserică, preotul, consciu fiind de chiamarea sa, n'a voit s'o facă acesta.

Am amintit casul acestu numai pentru ca să se vedă, că străinii speculanți stăruiesc și au stăruit totdeauna ca să se înmulțescă serbătorile la

poporul nostru și în forte multe casuri au lucrat cu succes în direcțiunea aceasta. Dovadă împrejurarea, că nici unul din anutimpurile anului nu este mai bogat în serbători false ca vera. Vera este timpul cel mai scump pentru econom și serbătorire a acestor false serbători nu este nicicum de caracter evlavios, ci ea consistă singur numai în abținerea dela lucru pe sema propriă. La străini crede poporul că nu este păcat a lucra în aceste dăile și această credință este cea mai bună dovadă, că numitele serbători au fost de străini vrite între țărani. Astfel în anumite comune aflăm anumite serbători despre cari biserica nu scie nimic și pe cari locuitorii din comunele învecinate nu le serbeză. În aceste serbători marii proprietari și arendatorii de moși își lucră în cinste moșile lor cu clăcile românești. Dacă însă timpul nu este favorabil pentru lucru, serbătorile acestea se serbeză în cârciumă. Vinarsul are în aceste dăile mai mare trecere ca altădată, imoralitatea se propagă mai tare, și pe când sēmănturile sērmanului țeran român se nimicesc în câmp necultivate, pe atunci munca și averea lui este exploatată parte de Evreii cârciumari, parte de proprietarii și arendatorii de moși străini.

Etă cauza pentru care eu nu numai că aș considera ca o adevărată crimă introducerea unor nouă serbători din partea preoților noștri, ci aflu neapărat necesar, ca cu toții să stăruim din toate puterile pentru eliminarea din popor a unor astfel de serbători pe cari eu unul le atribui său slăbiciunii unor preoți ignorați, din vechime mai ales, cari s'au lăsat să fi seduși de speculanții străini, său unor călugări de de mult, cari în fanatismul lor își permită să facă multe, fără scirea și consensul bisericii.

Avem într'un an atâtea Dumineci câte săptămâni. Mai adaugem la acestea vre-o 55—60 de serbători, va se dice mai a treia parte din an. Aceste sunt peste măsură multe, căci tot după 3 multă 4 dăile de muncă se vine o serbătoare. Deși avem astfelu mai multe serbători recunoscute de biserică ca alte confesiuni, nu dăcă nimic, său forte puțin am de dăsu contra acestora, căci cel puțin sunt serbători impuse și recunoscute de biserică.

Der după ce vedem și auzim, că în anumite comune se țin anumite serbători întru amintirea vre-unui element alți naturei etc. etc., său că femeile unei comune nu lucră Luna, pentru că este Lună, altele diu altă parte nu lucră Marța, altele Mercurea, Joia, Vineria, Sâmbăta, așa că nu este nici o di

FOILETONUL „GAZ. TRANS.“

Revistă literară.

XIII.

Am băgat de sēmă, că omenii, conșcii de valoarea scrierilor lor, nu se sfiesc a spune, că ici ori dincolo au imprumutat câte ceva dela cutare ori cutare scriitor. Schelley,* de pildă, face la tragedia sa *Cenci* notița acesta: „O singură idee m'a inspirat o un pasagi sublim din Calderon; este unicul plagiat, de care m'am făcut vinovat în totă piesa, scind că-i plagiat.“ De câte plagiate nu sunt conșcii unii din autorii noștri? Și câți spun, că au plagiat? Unul plagiază romane, altul oesii, altul cărți de școlă. Acesta-i o bôla primejdiosă și ar fi rău de tot de s'ar mai întinde. De aceea ar trebui să se publice aceste descoperiri, ori unde s'ar afla.

Decă într'o revistă trecută am amintit de un redactor, că este *iscusit plagiator*, și am mai spus, că scrie cărți în materii, ce nu le pricepe, voescă să dau ađ

* Scriitor englesu

și probele, ca să se scie cam cum facu unii dela noi știință...

Domnul despre care e vorba este d-lu *Ioan Dariu*, care pörtă pe coperta cărților sale titlu de: „*Invetator și membru alți mai multor corporațiun.*“ A și scris multe de tôte, precum stilistică, aritmetică, geografă, istorie, fizică, studii igienice, economice, a publicat colecții de versuri și de rugăciuni etc... Să căutăm der câtă temeinică are această universalitate și această productivitate cum se esplică...

Despre temeinicia cunoștințelor sale din fizică convinge-ne numai câteva exemple, luate pe nemerite din ale sale *Elemente de Fizică*:

La pag. 64 se dice: „Ochii noștri încă au în ei câte o linie convexă și se numesc lumina ochiului său *pupila*.“

Acesta este falsu, de ôre-ce pupila este cu totul totu altceva. Înțelegem acum pentru ce d. autor se exprimă în prefață, că n'a voit să se încarce cartica cu un balastu ce nu s'ar pută folosi cu succes în școlele poporale. În acestu balastu e cuprinsă și construcțiunea *ochiului* etc. Este balastu? noi credem că este *nescință*.

Mai departe se dice: „pupila acesta este întocmită astfel încât prin ea putem vedea bine unu obiectu numai într'o depărtare anumită, dela ochii noștri.“ Se vede că autorul n'are idee despre puterea de acomodare a ochiului.

„Noi omenii și animalele inspirăm oxygen și nitrogen. Trecendă oxygenul prin *plumânile* nostre se strică și se preface în nitrogen, pe care îlă expirăm apoi afară într'ună cu acidul carbonic.“

Deci se mai stai de vorbă cu fizici, cari n'au invetătu că elementele chimice nu trec în alte elemente și cari nu știu nici cum răsufă prin urmare nici cum trăesc?...

Când ar fi o greșală de stil într'o operă scrisă pentru omen, cari cunosc această materie, ai putea ride și ai putea trece mai departe; der într'o carte pentru copii a scrie neesacități științifice, e lucru care nu se pôte erta și care arată cum se jôcă semidoctismul cu știința, este cu unu cuvântu o *satiră*.

Despre curcubeu, de-a cărui formă se spune, că depinde de forma ochiului nostru (!) se mai dice:

„La răsăritul și la apusul sôrelui *curcubeul* are forma unui *arcu complet* (!);

er în altu locu de asemenea se dice: „tôte aceste colori însă, după forma ochiului nostru, se potă prinde în formă de arcu,“ de unde, firesce în urma cunoștințelor d-lui autor, ar urma ca noi să vedem tôte obiectele în formă de arcu.

După aceste exemple, ar fi de prisos să mai întrebăm de va pricepe băiatul ce-i *suprafață*, decât nu i s'a spus ce-i *față*, se va înțelege ce-i *procesu chimic*, decât nimic nu i s'a spus de *chimie* și *chimic* și altele și altele... Deci primim de aici concluzia, că autorul acesta scrie cărți după isvóre străine, de bunăsemă, der fără să le pricepă mai întâiu.

În *Geografia patriei* nu găsim asemenea greșeli și pricina este, că totă geografia acesta este unu *iscusit plagiat* după *Geografia* domnilor *D. Făgărășan* și *S. Moldovanu*, ce-a apărut la 1886. Cu aceeași vorbă: „*decă*“ se începe geografia lui *Făgărășan* și *Moldovanu*, cu „*decă*“ și plagiatul lui *Dariu*, cu aceeași vorbă „*universu*“ se sfirșese întâia carte, cu „*universu*“ și plagiatul. Totu planul, totu șirul ideilor, titlu de titlu, totu e copiatu.

CONCURSŪ.

Devenindŭ vacante cu 1 Septemvrie a. c. st. nou la școla civilă de fete cu internatŭ a „Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului românŭ“ **3 posturi de învățătorŭ**, dintre carŭ unulŭ va fi numitŭ și directorŭ, **unŭ postŭ de învățătoare și postulŭ de directoră a internatului**, pentru ocuparea aceloră se escrie prin acēsta concursŭ.

A. Doritorii de a ocupa vre-unulŭ dintre posturile de învățătorŭ (învățătoare) au sē presinte următoarele documente:

- atestatŭ de botezŭ;
- documentŭ despre cualificațiunea cerută prin legea statului (§ 103 a art. de lege XXXVIII din 1868) pentru ocuparea de posturi de învățătorŭ la școle civile;
- o arētare în scrisŭ despre studiile pregătitoare și despre ocupațiunea de până acum;
- arētarea specialității pentru care este pregătitŭ cu deosebire, și
- fiindŭ limba română limba de propunere, sē dovedescă, că posedŭ perfectŭ limba română în vorbire și în scriere.

Pentru postulŭ de învățătoare se cere, pe lângă cualificațiunea amintită mai susŭ, și cualificațiune specială pentru lucrulŭ de mână și vârsta de celŭ puținŭ 20 ani.

Concurenții, carŭ vorŭ dovedi aptitudine specială în privința cunoșterii și a limbei germane, franceze, a gimnasticeii sēu a altei specialități de școlă, vorŭ avē preferința între cei altfelŭ cu pregătiri egale.

Fie-care concurentŭ care va fi alesŭ învățătorŭ sēu învățătoare se obligă a propune până la maximulŭ de 30 ore pe săptămână.

B. Fiitōrea directoră va avē sē dovedescă:

- că e femeă cultă;
  - că e mai înaintată în etate și necăsătorită (eventualŭ văduvă fără prunci) și
  - că e versată în economia de casă.
- ad **A.** Cu posturile de învățătorŭ suntŭ împreunate următoarele beneficii:

- învățătorilorŭ salariu anualŭ de câte 700 fl. v. a. și 150 fl. v. a. bani de cuartirŭ;
  - învățătoarei pe lângă întreaga întreținere în internatŭ (viptŭ, locuință, încălțitŭ, luminatŭ, spălatŭ) salariu anualŭ de 400 fl. v. a.;
  - învățătorului numitŭ directorŭ, adausŭ la salariu de 100 fl. v. a. pe anŭ, și adausŭ de 50 fl. v. a. pe anŭ la banii de cuartirŭ.
- ad **B.** Cu postulŭ de directoră a internatului suntŭ împreunate următoarele beneficii:

- pe lângă întreaga întreținere în internatŭ (viptŭ, locuință, încălțitŭ, luminatŭ, spălatŭ) salariu anualŭ de 400 fl. v. a.;
- adausŭ la salariu de 100 fl. v. a. pe anŭ.

Concursele însoțite de documentele numite mai susŭ sē se presente subsemnatului comitetŭ până la **31 Iulie st. n. a. c.**

Din ședința comitetului Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului românŭ, ținută în Sibiu la 23 Iunie n. 1888.

În lipsă de președinte:

G. Barițiu.

Dr. Ioanŭ Crișianŭ,
secretarŭ II

91,3—1

Domnii, ce se abonēză din nou, sē binevoiască a scrie adresa lămuritŭ și sē arate și posta ultimă.

Se deschide abonamentŭ pre anulŭ 1888

la

AMICULU FAMILIEI. Diarŭ beletristicŭ și enciclopedicŭ-literarŭ — cu ilustrațiuni. — Cursulŭ XII. — Apare în 1 și 15 ȝi a lunei în numerŭ câte de 2—3 cōle cu ilustrațiuni frumōse; și publică articlii sociali, poesii, novele, schițe, piese teatrale ș. a. — mai departe tractēză cestiuni literare și științifice cu reflesiune la cerințele vieței practice; apoi petrece cu atențiune vieța socială a Românilorŭ de pretutindenea, precum și a celorlalte poporațiuni din patriă și străinătate; și prin glume în mare parte ilustrate nisuesce a face câte o oră plăcută familiei strivite de grijile vieței; și preste totŭ nisuesce a întinde tuturorŭ indiviȝilorŭ din familiă o petrecere nobilă și instructivă. — Prețulŭ de prenumerațiune pre anulŭ întregŭ e 4 fl., pentru România și străinătate 10 franci—lei, plătibili și în bilete de bancă ori marce postalŭ.

PREOTULŪ ROMÂNŪ. Diarŭ bisericescŭ, scolarŭ și literarŭ — cu ilustrațiuni. — Cursulŭ XIV. — Apare în broșuri lunare câte de 2½—3½ cōle; și publică portretele și biografiile arhieriorŭ și preoȝilorŭ mai distinși, precum și alte portrete și ilustrațiuni, — mai departe articlii din sfera tuturorŭ științelorŭ teologice și între aceștia mulțime de predice pre dumineci, serbătorŭ și diverse ocasiuni, mai alesŭ funebrale, — apoi studii pedagogice-didactice și științifice-literari; și în urmă totŭ soiulŭ de amēnunțe și sciri cu preferința celorŭ din sfera bisericescă, scolastică și literară. — Prețulŭ de prenumerațiune pre anulŭ întregŭ e 4 fl. — pentru România 10 franci—lei, plătibili și în bilete de bancă ori marce postalŭ.

Colectanții primescŭ gratisŭ totŭ alŭ patruea esemplarŭ.

Numerŭ de probă se trimittŭ gratisŭ ori-cui cere.

A se adresa la „CANCELARIA NEGRUȚU“ în Gherla — Sz-ujvár. — Transilvania.

Totŭ de aci se mai potŭ procura și următoarele cărți din editura propriă:

Apologie. Discusiuni filologice și istorice maghiare privitoare la Românŭ, înverdate și rectificate de Dr. Gregoriu Silași. — Partea I. Paulŭ Hunfalvy despre Cronica lui Georg. Gabr. Șincai. Prețulŭ 30 cr.

Renascerea limbei românesce în vorbire și scriere înverdată și aprețiată de Dr. Gregoriu Silași. (Op complet). Broșura I. II. și III. Prețulŭ broș. I. II. câte 40 cr. — Broșura III. 30 cr. Tōte trei împreună 1 fl.

Cuvēntări bisericesce la tōte sērbătorile de peste anŭ, de I. Papiu. Unŭ volumŭ de preste 26 cōle. Acest opŭ de cuvēntări bisericesce întrece tōte opurile de acestŭ soi apărute până acum — avēndŭ și o notiță istorică la fiă-care sērbătoare, care arată timpulŭ introducerei, fazele prin carŭ a trecutŭ și modul cum s'a stabilitŭ respectiva sērbătoare. Prețulŭ e 2 fl.

Barbu cobzariulŭ. Novelă originală de Emilia Lungu. Prețulŭ 15 cr.

Puterea amorului. Novelă de Paulina C. Z. Rovinaru. Prețulŭ 20 cr.

Idealulŭ perdutŭ. Novelă originală de Paulina C. Z. Rovinaru. Prețulŭ 15 cr.

Opera unui omŭ de bine. Novelă originală. — Continuarea novej: **Idealulŭ pierdutŭ** de Paulina C. Z. Rovinaru. Prețulŭ 15 cr.

Fântâna dorului. Novelă populară de Georgiu Simu. Prețulŭ 10 cr.

Codreanŭ craiulŭ codrului. Baladă de Georgiu Simu. Prețulŭ 10 cr.

Ultimulŭ Sichastru. Tradițiune de Georgiu Simu. Prețulŭ 10 cr.

Elŭ trebuie sē se însōcere. Novelă de Maria Schwartz, traducere de N. F. Negruțŭ. Prețulŭ 25 cr.

Brandă sēu Nunta fatală. Schiță

din emigrarea lui Dragoșŭ. Novelă istorică națională. Prețulŭ 20 cr.

Numerii 76 și 77. Naratiune istorică după Wachsmann, de Ioanŭ Tanco. Prețulŭ 30 cr.

Probitatea în copilăriă. Schiță din sfera educațiunei. După Ernest Legouvē. Prețulŭ 10 cr.

Hermanŭ și Dorotea după W. de Goethe, traducțiune liberă de Constantinŭ Morariu. Prețulŭ 50 cr.

Ifigenia în Aulida. Tragediă în 5 acte după Euripide, tradusă în versuri de Petru Dulfŭ. Prețulŭ 30 cr.

Ifigenia în Tauria. Tragediă în 5 acte după Euripide, tradusă în versuri de Petru Dulfŭ. Prețulŭ 30 cr.

Petulantulŭ. Comediă în 5 acte, după Augustŭ Kotzebue, tradusă de Ioanŭ St. Șuluțŭ. Prețulŭ 30 cr.

Carmen Sylva. Prelegere publică ținută în salele gimnasiului din Fiume prin Vincențiu Nicoră, prof. gimnas. — Cu portretulŭ M. S. Regina României. Prețulŭ 15 cr.

Poesii de Vasiliu Ranta-Buticescu. Unŭ volumŭ de 192 pagini, cuprinde 103 poesii bine alese și arangiate. Prețulŭ redusŭ (dela 1 fl. 20 cr.) la 60 cr.

Trandafirŭ și violele, poesii populare, culse de Ioanŭ Popŭ Reteganu. Unŭ volumŭ de 14 cōle. Preț. 60 cr.

Tesaurulŭ dela Petrōsa sēu Cloșca cu puii ei de aurŭ. Studiu archeologic de D. O. Olinescu. Prețulŭ 20 cr.

Biblioteca Sătenului Românŭ. Cartea I, II, III, IV, cuprindŭ materii fōrte interesante și amuzante. Prețulŭ la tōte patru 1 fl. — câte una deosebi 30 cr.

Biblioteca Familiei. Cartea I. Cuprinde materii fōrte interesante și amuzante. Prețulŭ 30 cr.

Colectă de rețete din economiă, industriă, comerț și chemiă. Prețulŭ 50 cr.

Economia pentru școlele popor. de T. Roșiu. Ed. II. Prețulŭ 30 cr.

Indreptarŭ teoreticŭ și practicŭ pentru învățământulŭ intuitivŭ în folosul elevilorŭ normali (preparandiali), a învățătorilorŭ și a altorŭ bărbați de școlă, de V. Gr. Borgovanŭ, profesorŭ preparandialŭ. Prețulŭ unui esemplarŭ cu porto francatŭ 1 fl. 80 cr. v. a. În literatura noastră pedagogică abia aflămŭ vre-unŭ opŭ, întocmitŭ după lipsele școlilorŭ nōstre în mēsură în care este acesta, pentru aceea ilŭ și recomandămŭ mai alesŭ directorilorŭ și învățătorilorŭ ca celorŭ în prima lină interesatŭ.

Spiciure din istoria pedagogiei la noi — la Românŭ. De V. Gr. Borgovan. Prețulŭ 15.

Manualŭ de Gramatica limbei române pentru școlele poporali în trei cursuri de Maximŭ Popŭ, profesorŭ la gimnasiulŭ din Năsēudŭ. — Manualŭ aprobatŭ prin ministeriulŭ de culte și instrucțiune publică cu rescriptulŭ de datŭ 26 Aprilie 1886, Nr. 13,193. — Prețulŭ 30.

Gramatica limbei române lucrată pe baze sintactice de Ioanŭ Buteanu, prof. gimn. Unŭ volumŭ de peste 30 cōle. Prețulŭ 2 fl.

Manualŭ de stilistică de Ioanŭ F. Negruțŭ, profesorŭ. Opŭ aprobatŭ și din partea ministeriului de culte și instrucțiune publică cu rescriptulŭ de dato 16 Dec. 1885 Nru. 48,518. Partea practică fōrte bogată a acestui op — cuprindēndŭ compozițiunea de totŭ soiulŭ de acte obveniente în referințele vieței socialŭ — se pōte întrebuița

cu multŭ folosŭ de cătră preoȝi, învățătorŭ și alți cărturarŭ români. Prețulŭ 1 fl. 10 cr.

Nu mō uita. Colectiune de vierșuri funebrale, urmate de iertăciuni, epitafiă ș. a. Prețulŭ 50 cr.

Carte conducătoare la propunerea calculărei în școlă poporală pentru învățătorŭ și preparanȝi. Broș. I. scrisă de Gavrilŭ Trifu profesorŭ preparandialŭ. Prețulŭ 80 cr.

Cele mai eftine cărți de rugăciuni:

Mărgăritarulŭ sufletului. Carte bogată de rugăciuni și cāntări bisericesce fōrte frumosŭ ilustrată. Prețulŭ unui esemplarŭ broșuratŭ e 40 cr., legatŭ 50 cr., legatŭ în pānză 60 cr., legatŭ mai finŭ 60, 80, 90 cr., 1 fl., în legătură de luxŭ 1.50—2.50

Miculŭ mărgăritarŭ sufletescŭ. Cărticică de rugăciuni și cāntări bisericesce — frumosŭ ilustrată, pentru prunci scolari de ambe secsele. Prețulŭ unui esemplarŭ broșuratŭ e 15 cr., — legatŭ 22 cr., legatŭ în pānză 26 cr.

Cărticică de rugăciuni și cāntări pentru prunci scolari de ambe secsele. Cu mai multe icōne frumōse. Prețulŭ unui esemplarŭ e 10 cr.; 50=3 flor.; 100=5 fl.

Visulŭ Prea Sāntei Vergure Maria a Născătoare de D-ȝeu urmatŭ de mai multe rugăciuni frumōse. Cu icōne frumōse. Prețulŭ unui esemplarŭ speditŭ franco e 10 cr., 50 esemplare 3 fl., 100 esemplare 5 fl. v. a.

Epistolia D. N. Iusŭ Christosŭ. Prețulŭ unui esemplarŭ legatŭ și speditŭ franco e 15 cr.